Településképi Arculati Kézikönyv

ÁSZÁR

Tartalomjegyzék

1 Bevezető

2 Ászár településtörténete

3 Örökségvédelem

4 Településképi szempontból meghatározó területek

4.1. Falusias családiházas karakter
4.2. Falusias kertvárosi karakter
4.3. Településközponti karakter
4.4. Gazdasági karakterű terület
4.5. Táji – természeti karakter
4.6. Mezőgazdasági karakterű (nem beépíthető) terület

5 Reklámok, egyéb műszaki berendezések

6 Jó példák

7 Zárszó

1 Bevezető

A település történeti értékeinek hordozói: a telkek és utcák hálózata; a beépített lakóterületek és a nagy zöldterületek; a lakóházak külső-belső formája, a felhasznált építőanyagok, díszítések; a természeti táj és az ember alkotta világ mind-mind Ászár egyedi ismertetőjegyei.

A településképi arculati kézikönyv és az erre alapuló településképi rendelet azokat a védelmi elveket ülteti át a gyakorlatba, amit betartva értékeinket megőrizhetjük az utánunk jövőknek. Magyarországon az örökségvédelem a helyi közösségek feladata, ám minden terv, védelmi stratégia annyit ér, amennyit a helyben lakók megvalósítanak belőle.

Éppen ezért fontos, hogy minél több helyi lakos vegyen részt Ászár építészeti és természeti értékeinek megőrzésében, alakításában, mert csak így biztosítható a hosszú távú védelem és fejlődés.

2 Ászár településtörténete

Ászár Komárom-Esztergom megye délnyugati részén, a Bakonyalján helyezkedik el.

Az Árpád-kori településen és környékén már a csiszolt kőkorban, majd a bronzkorban és a késői vaskorban is éltek emberek. A római korban már jelentős településként tartották számon, a hadi úthálózat egyik kiemelkedő jelentőségű csomópontja volt. Gazdag leletállomány bizonyítja, hogy Ászár abban a korban fontos település lehetett. Itt került elő az Ászári Ezüstkincs, mely mellett egy i.sz. 148-ból származó római katonai diplomát is találtak a régészek, mely az azal nép törzsének letelepedését bizonyítja a környéken. Az írott források és a térképek tanúsága (valamint a régészeti adatok) alapján arra lehet következtetni, hogy a település már a középkorban is a mai helyén állt. Maradványai elsősorban a nagy valószínűséggel középkori eredetű katolikus templomhoz közelebb eső területen keresendők. Említést érdemel, hogy a község közigazgatási határai között egy elpusztult középkori település is található. A település *Bács* vagy *Bácsi* (*Bachi*) néven bukkan fel az okleveles anyagban; legkorábbi említése 1327-ből való. A falu maradványai Ászár határának északi részén, az ún. *Bácsi dűlő*ben keresendőek

A település neve valószínűleg a nyelvemlékbeli Azarias személynévből keletkezett rövidítéssel: Azar. Ászár neve írott formában 1268-ban a győri káptalan birtokmegosztó oklevelében, nemesi névben szerepel első ízben. 1327-ben Ászár királynéi birtokként volt fellelhető, és a XIV. század végéig az is maradt. Területéből 1358-ban egy jókora birtokrészt a hántai prépostság birtokához csatoltak. 1394-ben Zsigmond király Ászárt és Tótrédét Kanizsai János fiainak adományozta hűséges szolgálatukért. 1410-ben Ászáron már egyházi iskola is működött. 1456-ban a Kanizsaiak a Rozgonyiaknak zálogosították el a két falut, tőlük szintén zálogként a Bajnai Both Ambrus tulajdonába került. Egybevetve egymással az okleveles adatokat, a komáromi főesperességben a középkorban a mai kisbéri alesperességben Ászár, 1489-ben mint a hantai prépostság birtoka szerepelt. 1495-ben Both Ambrus hasonló feltételekkel szintén zálogba adta a falvakat a Józsa családnak, akik később a gesztesi várhoz csatolták a települést. Az azóta eltelt hosszú évszázadok alatt a birtokosok többször változtak, de Ászár egészen 1945-ig a gesztesi uradalom része maradt. A gesztesi várat és birtokait - velük együtt Ászárt - 1513-ban Enyingi Török Imre nándorfehérvári bán vásárolta meg 8.000 arany forintért. Később fia, Török Bálint kezére kerül. A szétzilált magyar királyságot 1526-ban felkészületlenül érte a török támadás. 1529-ben Szulejmán szultán hatalmas sereggel vonult Bécs ellen, mely támadás következményeként Kisbér és környéke elpusztult. 1532-ben a második Bécs elleni török támadás közben Kisbért és környékét szinte letarolta a török had, és olyan súlyos veszteségek érték a vidéket, melyet hosszú évtizedekig nem tudott kiheverni. A XIII. század végével már megalakultnak tekinthető a vármegye, melynek területe nagyjában megegyezett Komárom vármegye jelenlegi területével, de a veszprémi határszélen fekvő Kis- és Nagy-Bér, valamint Ászár helységeket pedig gyakran Veszprém vármegyéhez tartozóknak tekintették. 1581-ben Ászár már újra jelentős település lett, török földesura Mehmed szpáhi volt. Temploma a török hódoltság alatt a reformátusoké volt, majd a XVIII. század elejétől ismét a katolikusok használják. Mai templomát Fellner Jakab tervei alapján 1777-ben építették. 1793-ban épült a mai református templom.

A Török családtól 1628-ban gróf galántai Esterházy Miklós nádor vásárolta meg a birtokot, majd 1660-ban Esterházy Ferencé lett. Kisbér és környéke 1688 tavaszán szabadult fel végleg a másfél évszázados török uralom alól.1712-ben Ászár Esterházy József tulajdonába került. A XVIII. század közepétől Ászárnak jelentős sörfőző üzeme volt, a sörfőzés megszűnése után az egykori barokk sörpincét borpincének használták. Egy 1707-ből való, különben meglehetős hiányos kimutatás a következő helységeket sorolja fel, a melyek Rákóczihoz csatlakoztak: Mocsa, Almás, Szend, Kocs, Neszmély, Bánhida, Szőny, Igmánd, Tarján, Naszály, Császár, Dad, Szomód, Lábatlan, Szomor, Környe, Héreg, Ács, Bokod, Tárkány, Bana, Gyermely, Baj, Oroszlánkő, Szák, **Ászár** és Kisbér.

Az 1784-1787-es népszámláláskor a község birtokosa Esterházy János volt. Ekkor 122 házban 166 család élt. A falu népessége 866 fő volt, 7 nemest, 13 polgárt (kézművest), 59 parasztot és 119 zsellért írtak ekkor össze.1848-ban már 1515 lakója volt a községnek, földesura pedig gróf Esterházy Miklós volt. Katolikus iskola a XVIII. század elejétől, református elemi népiskola az egyházközség megalapításától, evangélikus elemi népiskola 1810-től működik a községben. A győri egyházmegyéhez tartozó kisbéri alesperesi kerület ászári plébániájának anyakönyvét 1803-tól vezették.

Az 1900-as évek elején így írtak a helyről: "*Ászár*, Kisbér szomszédságában fekvő magyar nagyközség, 295 házzal és 1524 róm. kath., ref. és ág. ev. vallású lakossal, a kik között azonban a katholikusok túlsúlyban vannak. Saját postája van, ellenben távírója és vasúti állomása Kisbér. A történelem előtti korban is már megült hely volt, mert határa az e korból való leletekben gazdag. Később a kelták és a rómaiak lakták és ezekről is számos emlék tanúskodik. Az itt talált római katonai diplomával, mely Londonba került, Hampel az »Adalékok Pannonia történetéhez« című értekezésében foglalkozik. Már 1239-ben találjuk okleveles említését, a mikor a *Zách* nembeli *Leustách* fia Péter a hantai prépostságnak azokból a szőlőkből ad néhány részt, melyek előbb a mosoni várjobbágyokéi voltak. 1403-ban Zsigmond király is megfordult Ászáron és innen keltezte egyik oklevelét. 1489-ben *Rozgonyi* István volt az ura, a ki itteni birtokát szintén a hantai prépostnak adományozta. Ebben az adományozó levélben *Azar* néven van említve. 1526-ban a pannonhalmi főapátság és *Szolgagyőri* György özvegye bírják. Később a *Meszlényi* család, majd az *Esterházyak* kezére került és most gróf Esterházy Miklós Móricznak van itt nagyobb birtoka. A mult század elején serfőzőháza is volt. A török világban elpusztult és a

defterekben *Ászáp* néven van említve. Idővel újra megtelepült. Van itt a kisbérfüzitői részvénytársaságnak keményítő-gyára és *Hérics* Márton plébánosnak téglagyára. E községben, a mostani uradalmi épületben született *Jászai* Mari, a hires tragika. A községházán őrzik az 1848-iki ászári nemzetőrök lobogóját. Három temploma közül a róm. katholikus 1777-ben, a református 1792-ben és az evangelikus 1836-ban épült. A község lakosai pinczeszövetkezetet és hitelszövetkezetet tartanak fenn."

Ászár neve szorosan összeforrt híres szülötte, Jászai Mari színésznővel, aki 1850-ben ászári szülőházában látta meg a napvilágot. Emlékét a szülőházában berendezett emlékház és a róla elnevezett téren felállított szobor őrzi.

A község lakói számára a megélhetést évszázadokon keresztül a szőlőművelés, és a borkészítés biztosította. Jelentős szőlőkultúrája alapján az Ászár-Neszmély-Bársonyos történelmi borvidékhez tartozik. Az Esterházy uradalom a jövedelem növelése érdekében 1892-ben nagyarányú szőlőtelepítésbe kezdett.

A település határában 1890-ben burgonyakeményítő és szörpgyárat alapítottak. Ebben az időben ez a gyár az Osztrák-Magyar Monarchia legnagyobb ilyen jellegű gyára volt, mely 180-200 embernek biztosított állandó munkát. A több mint száz éven keresztül eredményesen működő keményítőgyárat 1992. szeptember 30-án végleg bezárták.

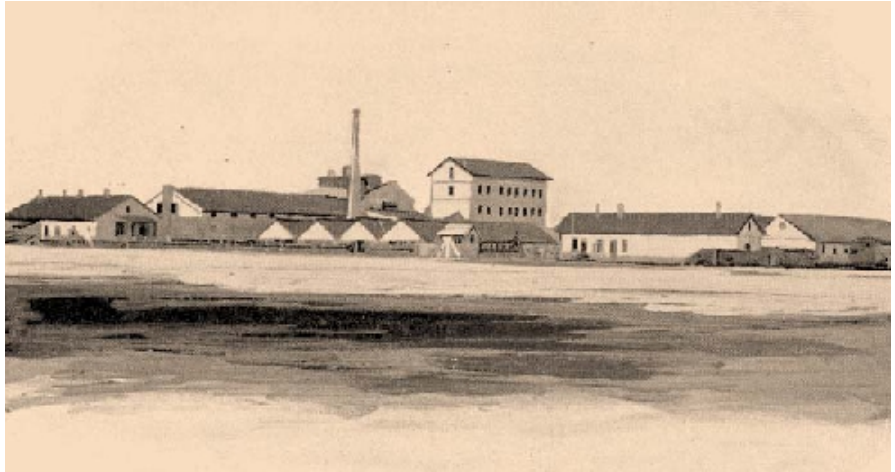

1896-ban alapította híres ménesét Ászáron az ország egyik legnagyobb angol telivér tenyésztője Schwarzenberg Alajos herceg, mely sajnos megszűnt. Az Ászári Ménes számára 1928-ban megvették az ötéves Caisso nevű mént Angliából, Lord Derby méneséből. A tenyésztő és tulajdonos azzal adta át a lovat a magyar vevőnek, hogy e ménnel fél évszázadra megoldotta a magyar telivértenyésztés gondjait. Jóllehet a derék lord nem tudhatta, hogy másfél évtized múlva a II. világháborúban szétszóródik az egész magyar telivértenyésztés, de marad egy sárga méncsikó utód, amely továbbviszi a vonalat és megvalósítja jóslatát: Cassio Intermezzo II, Imi, Imperiál, Rustan, Turbó, Taurus.

Népkönyvtárát 1927-ben kapta a Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumtól. Ászár község társadalmi életének mozgalmasságára utal az 1929-ben alakult Tűzoltó Egyesület, majd 1930-ban a Polgári Lövész Egylet, 1934-ben a Római Katolikus Ifjúsági Egyesület. Az említetteken túlmenően dokumentumok tanúskodnak az Ászári Katolikus Leánykör működéséről. A II. világháború harcai 1945. március 27-én értek véget a község területén. 1977-től Kisbér-Ete-Hánta közös tanácsú nagyközséghez csatolták és 25 éven keresztül Kisbér városrészeként funkcionált. A település a romló gazdasági helyzet és a község folyamatos leépülése miatt 1999. november 7-én népszavazás keretén belül döntött a Kisbértől történő leválásról, 2002. óta ismét önálló önkormányzata van Ászárnak. Az Ászári Mini Skanzen 2011-ben nyitotta meg kapuit, minden épület egy adott időszakot és egy adott építészeti stílust örökít meg.

Az Ászár-Neszmélyi borvidék) története állítólag Probus császár, a légióit is szőlőtelepítésre befogó római uralkodó legendájával kezdődik. Azt ezt követő honfoglalás, majd a kora-középkori időszak kevés érdemleges információval szolgál. A borvidékhez tartozó Tata, legfőképpen a vár 1410 után Zsigmond királyunk kedvelt tartózkodási helye volt, és ha hinni lehet a korabeli iratoknak, a magyar császár a környék borait sem vetette meg. Neszmély Zsigmond birtoka volt ez időtájt, Ászár pedig királynői birtok volt. Egy 1581-ből ránk maradt irat szerint Ászár a török időkben is jelentős település volt, a földesura Mehmed szpáhi. Ászár 1712-ben került az Esterházy család tulajdonába. A XIX. század második felében az Eszterházy Csákvári Uradalom híres ászári mintaszőlészete és pincészete itt alakult ki, amely messziföldön hírnevet szerzett a vidéknek. Az Esterházy borpince az ászári borvidék a Bakony hegység északi kapujában fekszik. Az itt termelt borok a XVII. századtól kezdve kellő élvezetet nyújtanak az ide látogató és ünnepelni vágyó embereknek. A tájra jellemző ízeket, zamatokat a kellemes őszi napfény érleli. A nagy szakértelemmel készített borokat a 200 éves borpincében tárolják, ahol valamennyi tájegységre jellemző borfajta megtalálható. Az Ászár-Neszmélyi borvidék az Észak-Dunántúli szőlőtermelő tájba tartozik. Területe kb. 1400 hektár. A dombvidéki jelleg, a Kisalföld felől érkező meleg áramlatok és a Duna hatása mellett éghajlata mérsékelten nedves-hűvös, a magyarországi átlaghoz képest valamivel kevésbé napsütéses jellege kedvez az illatokban és zamatanyagban gazdag borok előállításának. A löszön kiváló minőségű bor terem. A borvidék borai kemények, karakteresek, savban gazdagok, illatban finomak.

Hegyközségek: **Ászár**-Hánta-Kisbér Hegyközség, Bársonyos Hegyközség, Császári Hegyközség, Vértesketely Hegyközség, Esztergomi Hegyközség, Kesztőlc Hegyközség, Ete-Csép Hegyközség, Mocsa Boldogasszonypuszta, Tatai Hegyközség, Neszmélyi Hegyközség, Keréktelki Hegyközség, Dunaszentmiklós-Szomód Hegyköz

3 Örökségvédelem

A község Szent György tiszteletére szentelt katolikus temploma feltehetően középkori alapokon épült. A középkori templomot, pontosabban az ászári parokiális egyház rektorát 1410-ben említik. A XVI. században a földesúr Török család támogatásával elterjedt a protestantizmus, református gyülekezet alakult, és a templomot is átvették.

A XVII - XVIII. század fordulóján az Esterházyak elűzik a református prédikátort és a templomot visszaadják a katolikus egyháznak, annak ellenére, hogy a lakosság túlnyomó része ekkor még református. Az 1714. évi *canonica visitatio* szerint a templom a török háborúk alatt szinte teljesen tönkrement. A templomot 1740 körül felújítják, majd 1777-ben teljesen új templomot építenek, minden valószínűség szerint a régi helyén. A Fellner Jakab tervei szerint épült copf stílusú templom jelenleg műemléki védelem alatt áll. A református gyülekezet temploma 1793-ban, az evangélikusé 1831-ben épült.

Ászár közigazgatási területén a régészeti lelőhelyek több mint a fele a Concó-patak mentén, a patakvölgyet határoló domboldalakon vagy dombtetőkön sorakoznak. Ezeken a területeken a jövőben további régészeti lelőhelyek előkerülése várható. Ennek következtében a Concó medrét két oldalról kísérő területek mindkét oldalon mintegy 500 méteres sávban régészeti érdekű területnek tekintendők. Régészeti érdekű területnek minősül továbbá a község belterületének nagy része. A következő utcák teleksorairól van szó: *Kossuth Lajos utca, Győri út, Gyári út, Jászay Mari tér, Dózsa György utca, Ady Endre utca, Kis utca, Újszőlő utca, Jókai Mór utca, Arany János utca, József Attila utca, Felszabadulás utca, Diófa utca, Dankó Péter utca.* A belterület azért esik ebbe a kategóriába, mert a mai község helyén kereshetjük a középkori Ászár falu maradványait. Az sem mellékes továbbá, hogy a belterületnek ezen része a Concó völgyét nyugatról szegélyező dombvonulaton helyezkedik el. Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan, ezért régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke is.

1. lelőhely. Általános iskola.
Régészeti jelenségek: Csontvázas temető: késő bronzkor.
Leírás: Az új Győri úti általános iskola építésekor 1960-as években késő
Helyrajzi számok: 3.

2. lelőhely. 1/2005. lelőhely (50510).
Régészeti jelenségek: Telep: őskor, Árpád-kor. Felszíni telepnyom: bronzkor, római kor, népvándorláskor.
Helyrajzi számok: 0218/8.

3. lelőhely. 81. főút mellett (2/2005. lelőhely) (50511).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, római kor.
Helyrajzi számok: 1475/1, 1474, 1473/2, 1472, 1470/3, 1473/1.

4. lelőhely. Ótarcsi-árok mellett (3/2005. lelőhely) (50513).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, római kor, késő Árpád-kor, késő középkor.
Helyrajzi számok: 0165/1, 0165/2, 0165/3.

5. lelőhely. Tárkányi út, vasút között (4/2005. lelőhely) (50514).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor.
Helyrajzi számok: 0223/11.

6. lelőhely. Concó-part (53461).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom. bronzkor, római kor, népvándorláskor, Árpád-kor.
Helyrajzi számok: 0218/8, 0223/10, 0219.

7. lelőhely. Keményítőgyári telep (54188).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: késő bronzkor, Árpád-kor, késő középkor.
Helyrajzi számok: 0218/3.

8. lelőhely. Homok-dűlő I. (54187).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, középkor.
Helyrajzi számok: 0234/29, 0234/30, 0234/32, 0234/33, 0234/34.

9. lelőhely. Homok-dűlő II. (53469).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, Árpád-kor, késő középkor
Helyrajzi számok: 0234/7, 0234/31, 0234/32.

10. lelőhely. Tarcsapusztai-ároktól keletre I. (53470).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, középkor.
Helyrajzi számok: 0193/16, 0193/17, 0193/18, 0193/15, 0193/20.

11. lelőhely. Tarcsapusztai-ároktól keletre II. (53467).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középkor.
Helyrajzi számok: 0210/16, 0210/17, 0210/18, 0210/19, 0210/20, 0193/2, 118, 119/1, 119/3, 0208.

12. lelőhely. Tarcsapusztai-ároktól nyugatra. (53464).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, Árpád-kor, késő középkor.
Helyrajzi számok: 0193/9, 0193/11, 0193/12, 0193/13.

13. lelőhely. Diófa utcától délre (53459).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, Árpád-kor.
Helyrajzi számok: 04, 05, 06/1, 06/2, 06/3, 06/4, 06/5, 06/6, 06/7, 06/8, 06/10, 06/9.

14. lelőhely. Katolikus templom környéke (53458).
Régészeti jelenségek: Település: őskor, Árpád-kor, késő középkor. Csontvázas temető, újkor (középkor?).

Helyrajzi számok: 10/1, 10/2, 188, 189, 19, 190, 191, 192, 195, 196, 197, 198, 199, 20, 201, 207/1, 208/1, 21, 211, 212, 213/1, 216, 217, 218, 219, 22, 220/4, 220/5, 228, 23/1, 23/2, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 33, 34, 35, 36/1, 36/2, 37, 38, 39, 40/1, 40/2, 40/4, 40/5, 41/3, 41/4, 41/5, 41/6, 46, 47/1, 47/2, 48, 49, 5, 50, 51/1, 8, 9, 209, 203, 58, 4, 18.

15. lelőhely. Külső-legelő-dűlő (53468).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.
Helyrajzi számok: 0234/31, 0234/32.

16. lelőhely. Külső-legelő-dűlő II. (86815).
Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: rézkor, bronzkor.
Helyrajzi számok: 0234/19, 0234/18, 0234/17, 0234/14, 0234/15, 0234/4, 0234/16.

Országos műemléki védelem alatt áll:

Római katolikus templom, Kossuth Lajos u. 26. 208/1 hrsz.
Evangélikus templom, Kossuth Lajos u. 65 hrsz
Tájház, Dózsa György u. 2. 458,459 hrsz
Sörház, Jászai Mari u. 20. 763 hrsz.
Lakóház, Jászai Mari u. 17. 823/2 hrsz

Műemléki környezethez tartozó területek helyrajzi számai:

Római katolikus templom ex-lege műemléki környezete 46, 41/6, 41/4, 228, 209, 207/1
Sírkő ex-lege műemléki környezete 183, 184, 228, 66
Tájház ex-lege műemléki környezete 660, 587, 479, 458, 457, 421
Sörház ex-lege műemléki környezete 651, 761, 762/1, 762/10, 762/9, 765, 766, 767, 828/1, 828/3, 828/4, 833/1, 833/2, 833/4, 909
Lakóház ex-lege műemléki környezete 767, 765, 801, 822, 823/2, 826

Egyedi helyi védelemben részesített épületek, emlékművek, amelyek építészeti, építészettörténeti, esztétikai értéke az országos védelemre javaslást nem indokolja, de jellegük kifejezi a község múltjának sajátosságait, egyéni kultúráját, hagyományait, a község számára megőrizendő, védendő értéket képviselnek:

1. Óvoda, egykori vendégfogadó és lóváltó állomás, Győri út 1. 1/1 hrsz.
2. Református templom, Kossuth Lajos utca 60 hrsz.
3. Volt mezőgazdasági TSZ épülete Győri út 1002/5 hrsz.
4. Kőkereszt, Győri út 1056 hrsz.
5. Kőkereszt, Köztársaság út 260 hrsz

Helyi területi és utcaképi védelemre javasolt terüeletek

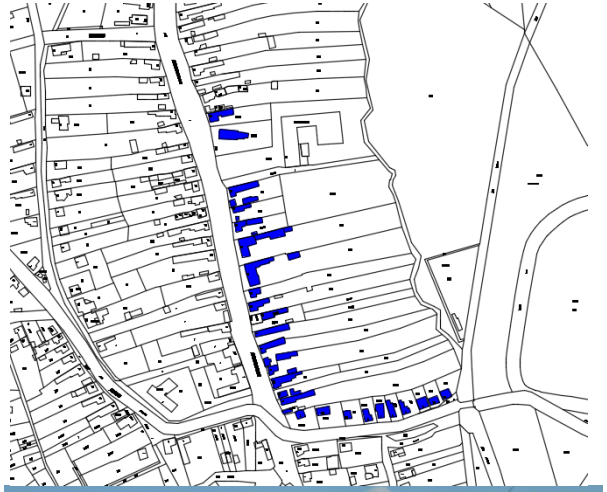

Kossuth Lajos utca – Győri út lakóházsora a Concó patak és a katolikus templom között, *207/1-236 hrsz*

Kossuth Lajos utca lakóházsora a Jókai utca és az Újszőlő utcák között, *61-66 hrsz*

Kossuth Lajos utca – Győri út lakóházsora a Jókai utca és az Ady Endre utcák között, *23/2-51/1 hrsz*

A Barta Tájház mellett a Jászai Mari Emlékház is a településen található, amely a művésznő életét, színházi munkásságát mutatja be. Ászáron még több régi lakóépület található, amelyek megőrizték a hajdani település arculatát.

https://www.youtube.com/watch?v=zxpTsdsw5Lg
http://bolyongasok.blogspot.hu/2012/08/megyejaras-tarkany-aszar-es-kisber.html
http://forum.index.hu/Article/showArticle?na_order=&na_start=150&na_step=30&t=9137086
http://www.lovasok.hu/m/index.php?i=20255

4 Településképi szempontból meghatározó területek

Településképi követelményrendszer

Ászár településképét a táji környezet határozza meg. A beépített területekre az egylakásos oldalhatáron álló beépítés jellemző. A régi településrészeken utcavonalon álló házak sorakoznak. Az új lakóterületi beépítések előkertesek. A lakóterületeken földszintes nyeregtetős vagy kontyolt és sátortetős lakóépületeket találunk. Az 1980-90-es építésű házak jellemzően nyeregtetősek, beépített tetőtérrel, de a legújabb házakon sem jellemző az alacsonyabb hajlásszögű, mediterrán típusú tetőidom. A hagyományos településkép megőrzésében fontos szerepe van a szigorú szabályozásnak.

A meghatározó településképi területek lehatárolása alapvetően követi a szabályozási terv övezeti lehatárolásait. A helyi építési szabályzatban foglaltakon túlmenően a településképi rendeletbe foglalt területi építészeti előírásokat is figyelembe kell venni, és az új épületek építésekor, a meglevők átalakításakor, felújításakor, bővítésekor az ajánlásokat, jó példákat célszerű megfogadni, mert ezáltal biztosítható, hogy a helyi értékek az utókor számára is megőrzésre kerüljenek.

Fontos, hogy az új építésű lakóépületek mindig az adott kor jó színvonalán, harmonikusan illeszkedjenek az utcaképhez.

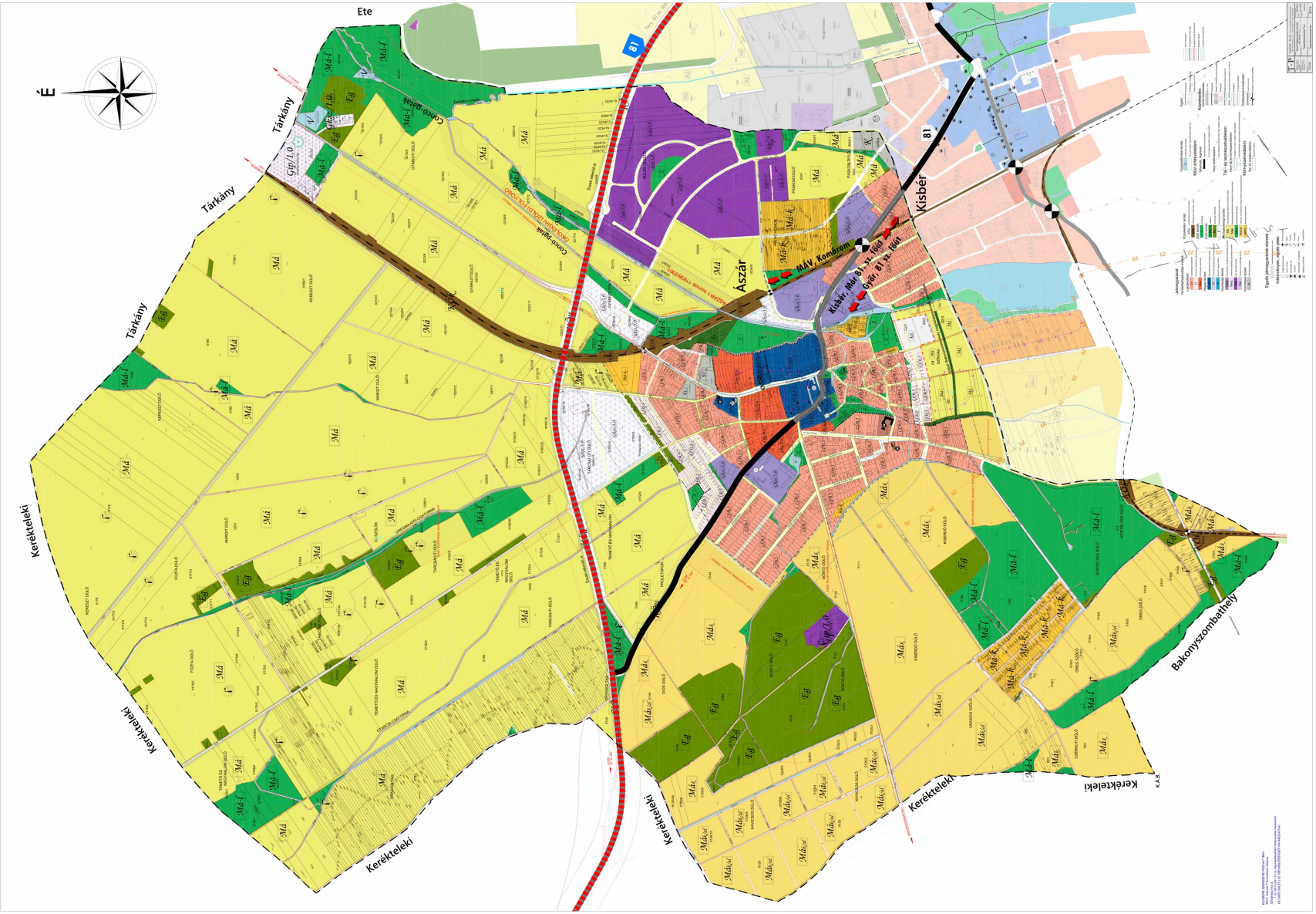
É
Ete
Tárkány
Tárkány
Tárkány
Keréktelek
Keréktelek
Keréktelek
Keréktelek
Keréktelek
Keréktelek
Keréktelek
Bakonyszombathely
Aszár
Kisbér
81
81
MÁV Komárom
Kisbér, Mor 81. sz. főút
Győr 61 sz. főút

Meghatározó településképi karakterek

A beépítésre szánt területeken a lakóterületek dominálnak, éppen ezért a családiházas beépítés a meghatározó. A régi településrészeken a falusias családiházas karaktert; az újabb beépítésű lakóterületeken a falusias kertvárosi karaktert különböztetjük meg. A ászári településközpontban megjelenik a hézagosan zártsorú beépítésű településközponti karakter. Itt találhatóak meg a községi intézmények is. A gazdasági-szolgáltató terület a lakóterület szélén került kijelölésre, amelyek kapcsolódnak a mezőgazdasági feldolgozóiparhoz, és a külterületi felhagyott gazdasági területekhez és a vasúthoz. A be nem építhető területeken jellemző a mezőgazdasági művelésű táj, a vízparti-természeti karakter a Concó mentén, valamint az erdőgazdálkodás.

4.1. Falusias karakter (fésűs beépítés)

4.1.1. Településképi jellemzők

FALUSI (családiházas) KARAKTER

Ászár régi településrészein a falusi életmód miatt (udvar/ konyhakert /baromfiudvar/ istálló/kert) hosszú telkeken az oldalhatáron álló, fésűs beépítés alakult ki. A település régi utca- és telekszerkezete, a pincesor beépítési struktúrája, a megnyitott új utcákkal módosították a településszerkezetet, de az odalhatáron álló beépítési mód jellemzően megmaradt. A házak zömmel az utcavonalra merőleges nyeregtetősek, a régebbi beépítések oromfalasak, a későbbiekben kontyoltak, a későbbi építésű házak sátortetősek.

Általában a lakóházak egy –vagy kétlakásosak, a telek beépítését az udvar oldalhatárán álló sorolt épülettömegek alkotják. A telek beépíthetősége miatt tömegük többségében tégalalap alaprajzra szerkesztett földszintes, magastetős épületek. Az utcákban elvétve emeletesházak, és tetőtérbeépítéses családiházak is találhatók. A magastető hajlásszöge 38-45 fok közötti, cserépfedésű; a régebbi házak hornyolt, vagy sajtolt agyagcseréppel, az újabbak betoncseréppel fedettek, de megjennek a pala és bitumenes zsindely fedések is. A homlokzatok vakoltak, díszítőelemként ablakkeretezés és egyszerű párkányhúzás látható, a festett sima vakolat és a színezett kőporos vakolat jellemző felületképzés; színeiben fehér, törtfehér, pasztellszínek. A lábazat kőből rakott, vagy lábazati vakolattal ellátott betonlábazat.

Az épületek az utcavonalra épültek, az új építkezéseknél előkertes, ami előtt utcai kerítés húzódik. A kerítések alacsony lábazatú, épített pilléres, áttört mezőkkel (fémpálcás, fémhálós, fabetétes) ellátottak. Néhány helyen téglából épített tömör kerítés van vakolt felülettel, tömör fa, vagy fém kétszárnyú nagykapuval, személybejáróval. A lakóterületen kisebb vállalkozásokat hirdető feliratok a kerítésen, vagy kapun, utcai homlokzati falon festett fémlemezen vagy nyomtatott formában jelennek meg. A kicsi előkertekben virágok, kisebb bokrok vannak, az utcákban a házak előtt kisebb fák állnak, a gondos lakók virágoskertet gondoznak. A kertekben a háztartások szükségleteinek kielégítésére folyik kertművelés.

A régi utcák megőrizték a településszekezet strukturális fő elemeit. A régebbi építésű házak földszintesek, az újabbak tetőtérbeépítésesek, vagy kétszintesek. Az oromfalas nyeregtetős, csonkakontyolt nyeregtetős, kontyolt nyeregtetős, sátortetős, manzardtetős épülettömegek sorakoznak.

Az aszfaltozott utca melletti vízelvezető árkok helyén a kapubejárók kiszélesítésével parkolóhelyek keletkeztek, az útmenti sáv füvesített. Az utcákban légvezetékes elektromos áramellátás van; a vezetékes víz-, csatorna és gáz bekötések föld alatt érkeznek a telekhatárig.

A fésűs (falusias) beépítésben a meghatározó utcaképi ritmus betartása és a jellegzetes épülettömegek sorolása eredményez harmonikus településképet. Az utcába újonnan beépítésre kerülő lakóépületeknél ajánlott az utcavonalra merőleges nyeregtető 38-45 fokos kialakítása.

Az utcai kerítés a lakóépülethez tartozik, és meghatározza az utcaképet. Akkor szép, ha stílusában és anyagában is illeszkedik a főépülethez, nem hivalkodó és nem is takarja el a homlokzatot.

A lakóépületek a különböző korszakok divatos építészeti stílusjegyeit mutatják.

4.1.2. Ajánlások, jó példák

Falusias karakterű településkép meghatározó területének építészeti előírásai	
Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Oldalhatáron álló
Szintszám/legmagasabb pont	1 szint, max 2 szint vagy tetőtérbeépítés
Kerti építmények	az udvaron oldalhatár mentén épített állattartó, vagy tároló helyiségek, hátsó udvarban fából készült góré, (pajta), füstölő, fészer, fóliasátor …
Kerítés	Oszlopos, áttört mezős, nagykapuval és kiskapuval.

Növényzet	Utcai füvesített terület, 1vagy 2 fával, virágoskerttel; a kertekben háztáji gazdálkodás folyik. A régi településmag utcaszerkezete megtartandó.
Egyedi ajánlások	
	Az épületek kialakítása a hagyományos magastetős, utcavonalra merőleges gerincű, vakolt falú, utcavonalon álló legyen, illetve alkalmazkodjon a kialakult utcaképhez. A házak előtti utcaszakaszon növényzet telepítése és gondozása javasolt.

A fésűs beépítés mellé a főút mentén hézagosan zártsorú beépítéshez alkalmazkodó az úttal párhuzamos tetőgerincű házak is épültek. Ászáron a különböző társadalmi és gazdasági helyzetben lévő emberek házai megmaradtak, így jól nyomon követhető az építészeti tömegformálás és a település fejlődése.

A településszerkezet alakulása a telkek méretével összhangban; a földrajzi adottságokat követve történik; a beépítési mód a tulajdonosok anyagi helyzetéről és életmódjáról is árulkodik. **A fésűs beépítésű** telkeken a keskeny és hosszú telkek oldalhatárán épülő, jó arányú tömegekre bomló, tűzfalszerűen és lépcsősen csatlakozó épületek sorolt udvari beépítést eredményeznek.

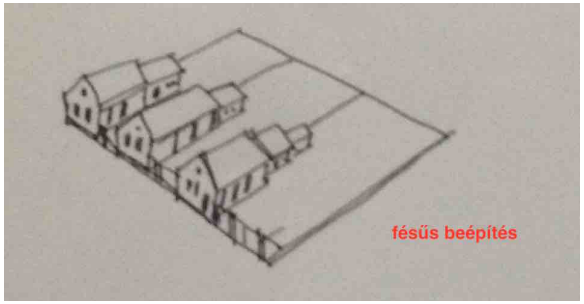

A központi fekvésű telkeken elindul egy a városiasodás felé mutató beépülés. Ez **a zártsorúvá váló**, a fésűs beépítés utcavonalra forduló, néhol már emeletes tömeggel bővülés.

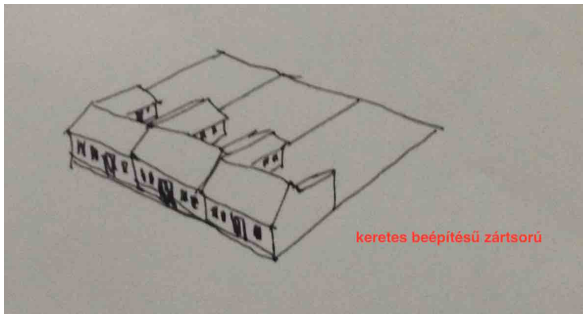

Az utcai beépítés először **hézagosan zártsorúvá** válik, majd teljesen **zártsorú** lesz.

A már kisvárosias utcaképben az utcavonalon álló főtömegek sorakoznak az utcavonallal párhuzamos tetőgerinccel és a telekhatáron álló épületszárnyakkal.

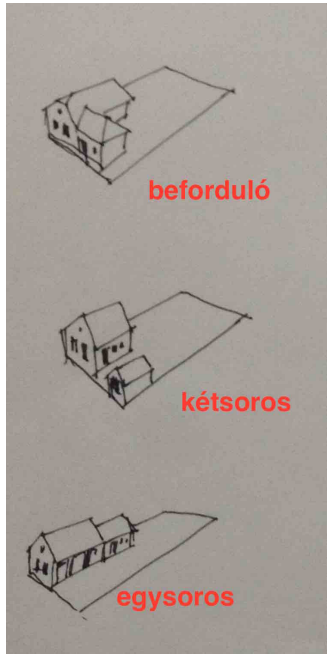

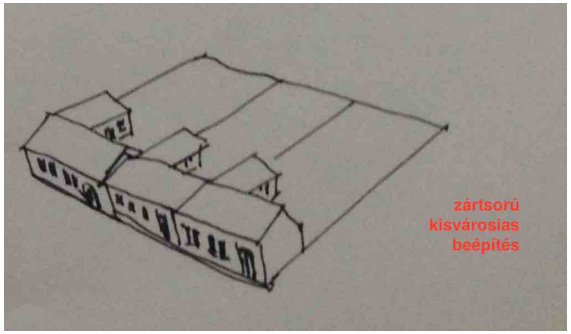

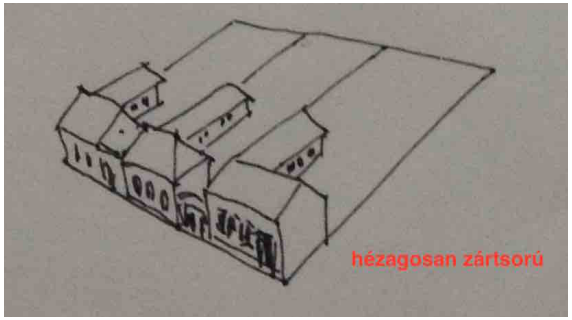

Az egysoros elrendezésben az épülettömegek egymás után sorakoznak a telek egyik oldalhatárán; az úgynevezett **kétsoros beépítésben** a telek másik oldalhatárára egy kisebb épülettömeg kerül; majd a **beforduló beépítésben** a kisebb épületrész oldalszárnyként épül a főtömeghez.

4.2. Falusias kertvárosi karakter

4.2.1. Településképi jellemzők

FALUSIAS (kertvárosi) KARAKTER

Ászár új beépítésű családiházas területe a kertvárosias lakóterületi karakterbe tartozik. A telkek nagysága és ebből következően a beépítés módja is igen változatos. A tervezett lakóterületeken kiszabályozott telkek lehetővé teszik nagyobb házak elhelyezését is, de a szabadon álló beépítéstől az oldalhatáron álló beépítési módig találunk lakóházakat a településen, de akadnak sorházak is. A látszólag különböző beépítési módok alapvetően a családiházas jelleget hordozzák, önálló telken állnak, viszonylag nagy zöldfelülettel rendelkeznek. A lakóterület hangulatát a közterületek gondozottsága, az utak szélessége, növényzettel való ellátottsága, a járdák állapota, a kerítések kialakítása, az előkertekbe ültetett növényzet látványa jobban befolyásolja, mint az épületeké, melyek az építés idejétől függően mutatják a kor divatos építészeti megformálásának jegyei. A tömegkialakítás igen változatos a mediterrán típustól a modern stílusúig található a lakóterületeken épület. Közös jellemzőjük az építési korszakra jellemző jó minőségű építőanyagok használata és a telekszélességéből eredően az épülettömegek léptékének hasonlósága. A zömében földszintes családiházas beépítésben megjelennek 1-2 szintes házak is. Tetőfedésük változatos: bitumenes zsindely, agyagcserép, betoncserépfedés, palafedés. Lapostetős épület nem jellemző, de az új beépítések között kedvelt; a mediterrán 25-35 fokos tetők, illetve a hagyományos 38-42 fokos tetőhajlásszögek is megjelennek. A homlokzatok egyszerű vakolt vagy kőporos vakolatúak, díszítés nem jellemző, az ablakkeretek kiemelése, oszlopok, bejáratok hangsúlyozása jelenik meg. A színek visszafogottak, világosak, a lábazat burkolt, vagy lábazatvakolattal ellátott.

A régebbi lakóépületeken fa ablakok a jellemzőek, illetve a korszerűsítés során cseréjük megtörtént. Az ablakok korszerű hőszigetelt üvegezésű fa, vagy műanyagszerkezetek, a ház stílusához igazodó arányrendszerben. Az udvar felé nagyobb üvegezett felületek, teraszajtók nyílnak. Az utcai homlokzaton megjelennek a tömör garázskapuk, és a szép bejárati ajtók. A házak karakteréhez igazított nem tömör kerítések, jellemzően épített lábazat és kerítésoszlopok között fa nem tömör mezőkkel, de kovácsoltvas, fém pálcás, fémhálós kerítések is épültek. Jellemzően nincs a házakon reklámfelület. A gépkocsik elhelyezése a telken belül történik, de a ház előtti parkolásra burkolt területek kerülnek kialakításra. Fontos a bejárók szintjének és kialakításának összehangolása.

Az egységes utcaképi megjelenéshez hozzátartozik, hogy az új épületek léptékükben és színvilágukban igazodjanak a nyugodt kertvárosias beépítéshez.

4.2.2. Ajánlások, jó példák

Kertvárosias karakterű településkép meghatározó területének építészeti előírásai	
Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Oldalhatáron vagy szabadon álló, 1 szintes tetőtérbeépítéses, max 2 szintes/kétlakásos.
Szintszám/ legmagasabb pont	
Kerti építmények	Kerti terasz, nyitott-fedett tároló, kerti pavilon, úszómedence, ... stb, A garázs a főépülettömegben kerüljön elhelyezésre, lehetőleg ne az utcai főhomlokzaton.
Kerítés	Lábazatos, oszlopos fém, vagy fa áttört kerítésmezővel, max. 2 méter magasságú legyen. Az előkertek és a kerítés előtti területek három szintű zöldfelülettel rendelkezzenek.

4.3. Településközponti karakter
4.3.1. Településképi jellemzők

TELEPÜLÉSKÖZPONTI KARAKTER

Ászár településközpontjában, a főút mentén a kisvárosias beépítésre jellemzően zártsorú beépítés alakult ki. A hézagosan zártsorú utcakép a városiasodási folyamat első településképi megjelenése. A településközpontban kaptak helyet az intézmények is: iskola, óvoda, plébánia, üzletek, templom.

A közintézmények tömegükben, léptékükben kitűnnek a családi házak közül, de a településközponti területen a közintézmények is csak 1- 2 szintesek. Az intézmények tetőzetére az energiakorszerűsítés során a napelemek felszerelése történhet. A közintézmények visszafogottan díszítettek, a homlokzati vakolatarchitektúra világosabb (törtfehér) színű, a falfelület közép tónusú pasztellszínű vagy sárga. A magastetős épületeken függőereszcsatorna a jellemző; a lapostetős épületek attikafalasak. A nyílásszárók méretei az épülettömegekhez arányosan illeszkednek. Anyaguk általában faszerkezetű, vagy műanyagszerkezetek; az intézményfelújítás során hőszigetelő szerkezetek kerülnek beépítésre.

A településközpont közelében az új iskolához kapcsolódva található a füves sportpálya, ami helyet ad a közösségi rendezvényeknek. A természetes növényzet és táj dominál, bár az építmények környékén telepített növényzet is fellelhető. A köztereületek rendezettek.

4.4. Gazdasági karakter

4.4.1. Településképi jellemzők

GAZDASÁGI KARAKTER

A gazdasági területeken a gazdasági-szolgáltató épületek csarnokszerkezetei jelenhetnek meg. Az új épületek általában egyszintesek, de a funkciónak megfelelő belmagassággal épülhetnek. Építészeti kialakításuknál az alacsony hajlású tető, fémvázas szerkezet, építőelemes falazat található. Nincs homlokzatdíszítés, általában egyszínű építőlemez burkolatú csarnokok állnak az ilyen karakterű részeken. Kicsi ablakok, nagy, tömör kapuk, a funkciónak megfelelő homlokzati kialakítás, nagy alapterű elrendezés jellemzi az épületeket. A kerítés vagyonvédelmi feladatokat lát el, általában fémoszlopos, fémhálós kivitelben készül, vagy tömör. A telephelyek, szolgáltató tevékenységeknek helyet adó ingatlanok kiépített közúton megközelíthetőek, a parkolók általában az út mellett biztosítottak. Barnamezős ipari terület az egykori keményítőgyár területe, ami hasznosításra vár.

4.5. Táji – természeti karakter

4.5.1. Településképi jellemzők

TÁJI-TERMÉSZETI KARAKTER

A tájhasználat igen változatos és nagyon érzékeny a beavatkozásokra, ezért a kiemelt nagyobb fejlesztéseket megelőzően ökológiai és tájképi hatástanulmányt kell készíteni. A táj az idelátogató vendéget éppen úgy elvarázsolja, mint a helyi lakosokat. A térség rendkívül változatos növényvilágát a mozaikosságának köszönheti, melyet a Concó, illetve a tavak melletti növénytársulások hoztak létre. Megőrzése a táj jellegzetességének megóvása szempontjából elengedhetetlen.

A település zöldfelületi rendszerét elsősorban a táji és a településszerkezeti adottságok befolyásolják. A környezeti, természeti zöldfelületeken kívül a településen belüli minőségi zöldfelületek kondicionáló, rekreáló és esztétikai szerepet töltenek be egyszerre. Ászár területén található: köztér, sportpálya, utcai fasorok, védőfásítások, valamint a temető, de a kiterjedt zöldfelülettel rendelkező magánkertek, közintézmények kertjei, családi házak kertjei, mezőgazdasági zártkertek is a települési zöldfelületi rendszer részei.

A zöldfelületi rendszer fontos elemei a magántulajdonú kertek. Ászáron, ahol a települést zömében falusias jellegű beépítési mód jellemzi, még mindig dominál a magánkertek haszonkerti jellege, amikor a nagyobb felületű hátsó kertben saját felhasználásra zöldségeket és gyümölcsöket termesztenek. A településen az egyzónás kerthasználat (csak díszkert); a kétzónás a leggyakoribb (díszkert – haszonkert); a három zónás pedig általában olyan ingatlanok jellemzője, ahol állattartás, vagy más gazdálkodási tevékenység folyik és ennek kiszolgáló épületei találhatók a köztes zónában. A családi házak kertjei nagyrészt rendezettek, a parlagon hagyott területeken viszont a kaszálás és a parlagfű irtása szükséges.

A temetők gondozott zöldterülete, bevezető fasora a település belterületi zöldfelületi rendszerének részét alkotják.

A közlekedési terület legmeghatározóbb alkotóelemei az utcai fasorok, ezért elsősorban az utcai fasorok hiányosságát szükséges pótolni. A növények javítják a település klímáját és szebbé teszik az utcaképet. A cserje és gyepsávok elválasztják az úttestet a járdától, terelik a forgalmat és a klímajavító tényezők mellett védik a gyalogosok testi épségét.

4.6. Mezőgazdasági (nem beépíthető) karakter
4.6.1. Településképi jellemzők

MEZŐGAZDASÁGI KARAKTER

Ászár közigazgatási területének jelentős része külterület. A mezőgazdasági területek a szántóföldi művelésű táj képét muatatják.

5 Reklámok, egyéb műszaki berendezések

Reklámok elhelyzésére magánterületen a reklámokról szóló felsőbb szintű jogszabály nem ad lehetőséget. Közterületen kizárólag az önkormányzat jóváhagyásával lehet reklámot elhelyezni a településközponti területen. Cél, hogy a homlokzatokon minél kevesebb zavaró elem jelenljen meg. A légkábelek megszüntetése a településközpontban indokolt, miután a településkép zavaró elemei az oszlopok, vezetékek.

A közterületek kialakítása nagyban függ az ott megjelenő utcabútorokon, azok megjelenésén, egységes arculati jegyein, ezért fontos, hogy erre is fordítson az önkormányzat kellő figyelmet. Érdemes a közterületekre olyan közterület alakítási tervet készíteni, ahol már a tervezéskor felkerülnek a településképet meghatározó elemek: padok, szemetesek, kerékpártárolók, köztéri utcabútorok, zöldfelületek ...

Közterület Alakítási Terv készítése ajánlott a tervezett szabadidő park területére. - *218 hrsz; 217 hrsz; 209/3 hrsz –*

6 Jó példák

Ajánlott, hogy az utcák, és egyéb látnivalók kitáblázása egységes arculattal történjen. Cél, hogy a cégfeliratok harmonikusan illeszkedjenek az utcaképbe, ne hivalkodjanak, de a megfelelő információt át tudják adni. A településközponti területen a teraszokon megjelenő mobíliák szabályozása is ajánlott, Cél, hogy a teraszok kialakítása visszafogott legyen, színeivel is alkalmazkodva az utcaképhez. A zöldfelületek, köztéri utcabútorok karbantartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

A régi lakóépületek szerkesztésére és anyagára is találunk jó példákat Ászáron oromfalas, csonkakontyolt nyeregtetős épületeket. A házak tornácai fa, vagy épített tégla oszloposak. A falazatok vegyes kő-tégla, vagy különböző tégla falazatok lehetnek. A tetőszerkezet fából készült, és a födémek is fagerendásak. A gazdasági épületek a főépület (lakóépület) mögött sorakoznak kisebb fesztávval, és ebből adódóan alacsonyabbak is. A nádfedeles házak Ászáron még fellelhetők.

A kerítések az utcaképet jelentősen meghatározó építmények. Anyagát és szerkesztési szabályait nehezen lehetne egységesíteni, mivel az az épületekhez és a helyszínekhez tervezett egyedi alkotások a hozzájuk csatlakozó oszlopokkal, kis - és nagykapukkal. A kiragadott példák között a tömör és a nem tömör kerítésre; a fa, fém és kő anyagú oszlopokra, lábazatokra akadunk. Fontos, hogy a kerítés a mellette, vagy mögötte álló házzal alkosson egységet; anyaghasználatában mutasson rokonságot az épülettel.

A kapuk kialakítására régebben nagy gondot fordítottak és éppúgy a ház, porta részének tekintették, mint magát az épületet. A megjelenésből következtetni lehetett a gazda anyagi helyzetére, ízlésére, életmódjára is.

Az ablakok a házak szemei, és azon keresztül látjuk mi is a külvilágot. A nyílászárók azonban nem csak a napfényt engedik be, hanem a hideget, meleget, zajt is, ezért fontos, hogy mindig a legmegfelelőb ablakot, ajtót válasszuk ki. A régebbi stílusú házakon a fa szerkezetek a meghatározók, ezért a felújításukkor is törekedni kell az eredetihez hasonló megjelenésű ablakok, ajtók beépítésére. A régi ablakszárnyba, vagy azzal megegyező kialakítású új szerkezetbe épített hőszigetelő üvegezésű ablakot mutat be, míg a legtökéletesebb megoldás, amikor az új gyártmány mind anyagában, mind kiosztásában és színében is az eredetivel megegyező kialakítású. A túlzott felmelegedés mérséklésére a külső napfényvédők felszerelése a leghatékonyabb, ezért látunk a régebbi ablakokon zsalugátereket, az újabbakon pedig redőnyöket. A harmonikus homlokzat kialakítás egyik meghatározó eleme a szép arányú és kiosztású ablaksor, amelyik színében is szerves tartozéka az utcai homlokzatnak. Megjelenését a homlokzati vakolathúzások, díszítések egészítik ki és hangsúlyozzák azokat.

Az utcai homlokzatok színezése kiemelheti az építészeti elemeket, vagy semlegesítheti azokat. A sötétebb színek általába a falfelületek, míg a díszítése, ablakkeretek, lizénák, párkányhúzások világosabb árnyalatúak. A színek harmonikus illeszkedésébe beletartoznak a lábazat anyaga, színezése, a nyílászárók színei, a kerítés oszlok, lábazat, kerítésmező kialakítása is. Érdemes több színvariációt megtervezni annak érdekében, hogy a településképbe harmonikus legyen az illeszkedés.

Kerülendőek az úgynevezett rikító színek, amelyek túl harsányak, és az utcaképben túl hangsúlyos elemként jelennek meg, de ugyanilyan zavaró hatású lehet a fekete szín használata, vagy a teljesen egy tónusú homlokzatszínezés. Általában a közép tónusú, vagy világosabb pasztellszínek ajánlottak.

..

A közterületeken és az épületek kiegészítő tartozékai között van számos szépen megmunkált fémszerkezet: a kapuk, ajtók kilincsei, a nyílászárók vasalatai, az utcai nyomós kutak, kerítések, kiskapuk, rácsok, ereszcsatornák .

7 Zárszó

Az építészet közügy. A házak túlélnek bennünket; a tájat örökül kapjuk, hogy örökül hagyjuk az utódainkra. Fontos, hogy megértsük csak közösen alakíthatjuk a jövőnket, ezért figyelemmel kell lennünk a hagyományokra, a lakókörnyezetünkre. A településképi arculati kézikönyvből megismertük a helyet, ahol élünk, de a helyi közösség nélkül csak a szép tájat és az épületeket látjuk meg. Az emberek által éltetett „genius loci" teszi azzá a lakóhelyet, amire mindig emlékezünk, amit szeretünk és óvunk, mert csak így lesz

Ászár, a mi otthonunk.

Tétényi Éva mb. főépítész